

Het verborgen verleden van Frans van Zomeren (deel 1 – Van Zutphen tot Alkemade)

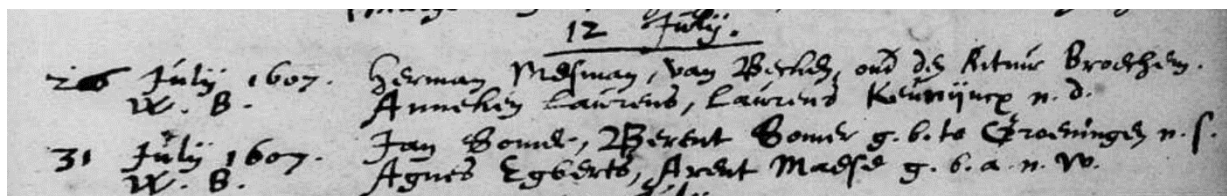
Theo van der Poel

Er zullen weinig boerderijen in het Lageland van Warmond en Alkemade zijn waar niet bij één van de bewoners het Van der Geesten-bloed door de aderen stroomt als afstammeling van Ary van der Geest en Marijtje Vromesteijn. Marijtje was de kleindochter van Frans van Zomeren, die beschouwd kan worden als een indirecte 'stamvader' van de vele Van der Geesten.

In dit eerste deel volgen we de woelige ontwikkelingen die de voorvaderen Van Someren meemaakten. Te beginnen in 1607 in Zutphen en eindigend bij het vertrek van Frans van Zomeren vanuit Warmond naar Alkemade in 1725.

Johan (Jan) Somer, burger van Zutphen

De geschiedenis begint in de vestingstad Zutphen waar Jan Somer op 31 juli 1607 trouwde met Agnese (Agnes) Egbertsdr Karemans. Zij was geboren in Arnhem en weduwe van Arent Jansz Maese, met wie zij op 6-12-1601 in Zutphen trouwde. In de huwelijksakte van 1607 werd ook nog vermeld dat Jan Somer een nagelaten zoon was van Berent Somer, *gewesen borger tot Groeningen* (Groningen). *1)

De hervormde kerk in Zutphen gebruikte een bijzondere wijze van afkortingen om de identiteit van het bruidspaar te duiden: W.B. = initialen van de dienstdoende predikant; geboren te Groeningen; n s = *nagelaten soon van Berent Somer gewesen borger te Groeningen*; g b a n w = *nagelaten weduwe van Arent Maese, gewesen borger alhier*.

Uit het huwelijk met Agnese werden vier kinderen geboren, gedoopt in de Nederduitsch Gereformeerde kerk van Zutphen, namelijk:

- 1) 20-11-1608 Magdalena (Maddelena) Jansdr Somer
- 2) Berent Jansz Somer; gegevens niet gevonden in doopboek van Zutphen
- 3) 01-03-1613 **Egbert Jansz Somer**

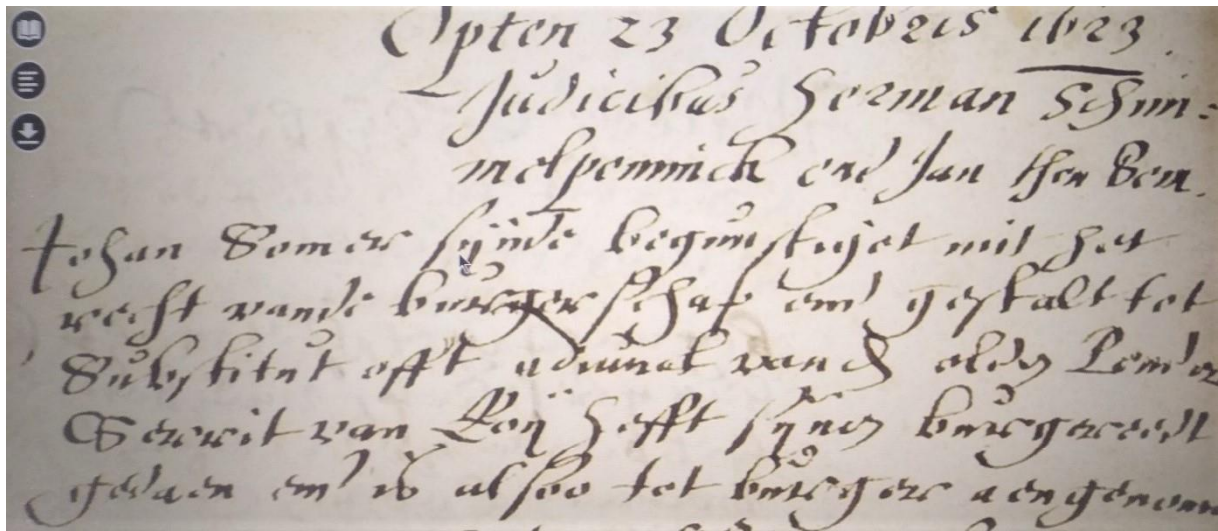
Egbert trouwde 9-2-1640 te Leiden *Marya (Maria) Jansdr Calff*, geboren in Rotterdam

- 4) 19-01-1617 Jacobus (Jacob) Jansz Somer

Jacob woonde in 1637 nog in Zutphen. Hij kreeg toen volmacht van zijn broer Egbert in Leiden om namens hem de afhandeling van hun erfdeel in de nalatenschap van hun ouders te regelen.

Op 23 oktober 1623 werd Jan Somer officieel beëdigd als burger van Zutphen. Behalve dat hij het recht van burgerschap verwierf, werd hij ook aangesteld als *substitut offte adjunct van den olden Pender*. *2) (zie tekst op de volgende pagina)

De pender of pandmeester was een beëdigde functie. Hij werd door het stadsbestuur aangesteld. Wat zijn werk in het Gelderse Zutphen precies inhield staat niet beschreven. Volgens Van Dale is een pander een gerechtelijk beslagnemer of pandnemer. Een beroep dat uiteraard goed aansluit bij de latere Bank van Lening (Lommerd). Er zal in elk geval de nodige screening aan zijn voorafgegaan. Des te opmerkelijker is het dat een jonge man uit Groningen voor deze positie werd aangenomen. Hij werd benoemd tot plaatsvervanger van de oude pandmeester, Gerrit van Roij.

Johan Somer sijnde begunstiget mit het recht vande burgerschap ende gestalt tot Substitut offt adiunct vanden alden Pender Gerrit van Roij hefft sijnen burgereedt gedaen ende is alsoo tot burger aengenomen. Zijn aanstelling in die functie zou van korte duur zijn.

Jan Somer overleed anderhalf jaar later, in 1624, in Zutphen zoals blijkt uit een akte van de Weeskamer d.d. 3 januari 1625. Hierin werd Jan So(e)mer als voogd in een andere familiezaak vervangen *wegens sijn affsterven*. *3)

Vreemd genoeg worden in deze akte maar drie kinderen genoemd: Magdalena, Berent en Egbert, hoewel Jacobus wel degelijk tot de kinderen en erfgenamen behoorde, zoals uit het doopboek blijkt. Door de weeskamer werden op 25-10-1625 voogden aangesteld die de inventaris van de boedel opstelden. Behalve enige obligaties en vorderingen komt op die lijst ook voor het huis van de *gewesene pender deser stadt* aan de Hospitaalspoort ('Spittaelspoorte'). Op 24 juni 1626 werd toestemming verkregen om dit huis met de inboedel te veilen. Het werd verkocht voor 650 gulden. Deze verkoopakte op 25 mei 1627 bleek nodig geweest te zijn omdat aan de minderjarige *voorsuster* van de jongens (= Magdalena) haar erfdeel moest worden uitbetaald. Deze 'affgoedinge' werd vastgesteld op 448 gulden en 13 ½ stuiver. De reden zal vermoedelijk zijn geweest dat de dan bijna 19-jarige Magdalena in dat jaar in het huwelijk zal zijn getreden.

Egbert Jansz Somer (van Someren) in Leiden

Egbert Somer werd gedoopt 1 maart 1613 in Zutphen als zoon van Jan Berentsz Somer en Agnes (Agniese) Egbertsdr Karemans. Hij vertrekt vanuit Zutphen naar Leiden waar hij in een notariële akte op 14-2-1637 *4) zijn nog in Zutphen wonende broer Jacob machtigt om hem te vertegenwoordigen bij de scheiding van de nalatenschap van hun ouders. In die akte geeft hij als zijn beroep op *ondercassier in de Taeffel der Leeninge binnen deser stede*. Om zijn rechten nog wat sterker te doen gelden vermeldde hij in de akte dat hij deze machtiging heeft afgegeven *op 't bondichst hem doenlick sijnde*. De houders van een Tafel der Leninge, beter bekend als de Bank van Lening of de Lommerd, stonden niet bepaald bekend als dragers van het stempel der barmhartigheid. Woekerrente, te lage of te hoge taxaties, het 'vergeten' om een afgiftebewijs van het beleende object af te geven enz. enz., het heeft hun in het algemeen geen windeieren gelegd. Eigenlijk lijkt het erop dat het werk waarmee Egbert zich in Leiden bezighield toch een beetje een verlengstuk was van wat vader Jan Somer, de pandmeester, in Zutphen deed.

Egbert van Someren ging 9 februari 1640 in Leiden in ondertrouw in de Pieterskerk. Hij woonde toen *agent Pieterskerckhoff* en gaf als beroep op: *Cassier in de Bancke van Leening*. De bruid, *Maria Jansdr Calff (Calffs)*, was geboren in Rotterdam als dochter van Jan Jansz Calff en Machteltje Gerritsdr. In Rotterdam was schoonvader Jan Calff beslist geen onbekende. Hij was oud-schepen, Raedt en Vroedschap van Rotterdam en Raet ter Admiraliteyt. Hij woonde aan de Leuvehaven in het huis genaamd 'De Goudsblom' en overleed vóór 7 mei 1631. Het was wel even slikken voor zijn weduwe toen zij van de Admiraliteit vernam dat van haar een forse schadevergoeding werd geëist wegens

vermeend wanbeheer door haar man bij de reorganisatie van de Admiraliteit. Er werd beslag gelegd op haar boedel. In een notariële akte in 1635 vraagt zij aan de Staten-Generaal der Provinciën *5) uitstel van 2/3 deel van de vordering. Om aan de schadevergoeding te kunnen voldoen zal zij namelijk haar meubelen moeten verkopen. Zij weet niet hoe zij dan haar acht kinderen moet onderhouden. Deze alarmerende berichten zouden voor de gezinsleden Calff echter geen beletsel zijn om goede posities in de maatschappij te verwerven.

Bank van Lening te Leiden

Ten tijde dat Egbert van Someren onder-kassier was in de Bank van Lening was Johan Franchoijs Tortarolis zijn patroon. Zijn naam werd ook geschreven als Tartarolis of Tarterolis. Johan Franchoijs werd geboren te Cossano Belbo in het Noord-Italiaanse Lombardije. Hij behoorde dus bij de mannen van het eerste uur aan wie ook de naam de Lommerd te danken is. In Leiden genoot hij aanzien en had nauwe contacten met het stadsbestuur. Naast de dagelijkse bankzaken als taxeren, belenen en lenen was hij ook actief bij de aanstellingen ('verkopen') van kassiersfuncties in verschillende steden (o.a. Den Haag, Delft, Vianen, Leeuwarden). De vruchtbare bodem die hij ervoer bij het bankieren in de Nederlanden deed hem ook besluiten zijn jongere broer Francesco Antonio Tortarolis naar de Nederlanden te laten komen. Voor hem werd de aanstelling als kassier in Breda geregeld. Dat Tortarolis zich behoorlijk verrijkte door de Lommerd blijkt wel uit de uitgebreide erfenis die hij naliet. De afwikkeling verliep niet zonder problemen tussen zijn twee dochters. De oorzaak hiervan had vooral te maken met de jongste dochter Eva, die getrouwd was met Nicolaes Oudart, die meestal in Londen woonde. Door zijn functies bij het koningshuis aldaar en ook bij het Huis van Oranje werd hij als vermeend spion door de Staten-Generaal het land uitgezet. In 1666 bij een uitwisseling van gevangenen was hij weer enigszins welkom in Den Haag. *6)

Kassier Egbert van Someren in de problemen

Zakelijke belangen en mogelijk andere activiteiten deden octrooihouder Tortarolis besluiten om de functie van tafelhouder in Leiden over te dragen aan zijn rechterhand Egbert van Someren. Deze zal hiervoor wel de nodige penningen hebben moeten ophoesten. Zijn verzoek aan broer Jacob in Zutphen over erfenis van zijn ouders staat zeker in verband hiermee. Ook voor het aankomende huwelijk (1640) met Maria Calff zal een redelijk gevulde buidel op prijs zijn gesteld.

Tijdens de afwezigheid van Tortarolis houdt diens vrouw Barbara van Creenburch toezicht op het werk van Egbert van Someren en Lambert van der Schrande, zijn onder-kassier. Tot haar verbazing constateert Barbara aan het einde van het jaar 1639 een tekort van 1500 gulden. Zij wees de kassier en zijn assistent als de schuldigen aan. Egbert ontkende in felle bewoordingen de dader te zijn en wees naar zijn jongste bediende Hero Annis. Hij vond zijn onder-kassier en vriend Lambert van der Schrande (36 jaar) bereid om op 16 juni 1640 met nog een boekhouder (20 jaar) en een schrijver (18 jaar) in een akte hun ervaringen vast te leggen. Zij herinnerden zich dat Hero Annis met kerstmis 1639 in gezelschap was van twee hoeren *ende lichtvaerdige vrouwspersonen*. De twee jongste getuigen lieten zich zelfs verleiden om een kijkje te nemen in het *smockelhuijs* in de St. Catharine Veststeegh *waar Hero zijn wellusten pleechde*, zijn geld verspilde en de *grooten meester speelde*. De getuigenis eindigt met een pikant ooggetuigenverslag. Voor Egbert een reden om zijn knecht te ontslaan.

Barbara vertrouwde het zaakje echter niet en stelde voor de kwestie te laten rusten tot haar man weer in Leiden was. *7) Daar hoefde men niet lang op te wachten. Op 22 september 1640 is de zaak beklonken. Wel appelleerden de heren nog bij het Hof van Holland tegen de gevolgde procedure, maar hun lot leek bezegeld. *8) Daarmee viel voor Egbert van Someren het doek in Leiden. Het gezin vertrok een paar jaar later naar Heerenveen in Friesland.

Het gezin vertrekt naar Friesland

In de Pieterskerk in Leiden waren al twee kinderen van Egbert gedoopt:

1) 24-04-1641 Agnietie van Someren; mogelijk is zij jong overleden.

2) 16-07-1642 Jacobus van Someren

Zeer vermoedelijk trouwde hij 5-3-1670 te Bolsward *Jitsckjen Annisdr*

In Heerenveen worden nog drie kinderen van Egbert van Soomeren en Maria Jans gedoopt in de hervormde kerk:

3) 19-05-1644 Agniesie van Soomeren

4) 10-01-1647 **Johannes van Someren**

Ondertrouw 7-2-1671 te Bolsward met *Sophycke Ernestes Wisscha (Terwiska)*

Ondertrouw 10-2-1671 in haar woonplaats Sneek, waar zij 18 maart trouwden. Daar heet de bruid *Sophia Ernestus Wischa*

5) 23-08-1648 Bernardus (Berend) van Someren

Maria Calff zal vóór 24 april 1654 in Heerenveen overleden zijn. Op die datum trouwde Egbert van Someren in Schoterland (Heerenveen) met *Aeltie Jansdr van Lyclama*. Beiden ondertekenen de akte, waarbij de ondertekening van Egbert (*E V Someren*) exact hetzelfde is als die welke hij in Leiden gebruikte in 1641. Aaltje ondertekende als *Aeltijen van Lycklama*.

Egbert lijkt zijn oude beroep van bankhouder hervonden te hebben. Op 27 januari 1668, hij is dan 54 jaar oud, doet Egbert van Someren zijn belijdenis in Schoterland in de Hervormde kerk. Hierbij werd vermeld dat hij op de Drachte woonde en bankhouder was:

Den 27 Janu(ari) 1668 hebben mijtten eilick (heilig) Avontmael gehouden en hebben in den Schoot van de Chri(stelijke) Gemeente op en aengenomen Egbert van Someren, tegenwoordig bankhouder op de Drachte.

Op 4 november 1672 werd Aaltje van Lycklama, de tweede echtgenote van Egbert van Someren, te Sneek begraven.

Johannes Egbertsz van Someren

Johannes (Johan, Jan) van Someren werd 10 januari 1647 in Heerenveen gedoopt als zoon van Egbert Jansz van Someren en Maria Jansdr Calff. Zoals vermeld trouwde hij 18 maart 1671 in Sneek *Sophia Ernestusdr Wischa* (ook geschreven als *Ter Wiska, Terwiska*). Behalve in Sneek werd de akte van ondertrouw ook ingeschreven in Bolsward, op 7 maart 1671. Daar werd de naam van de bruid geboekstaafd als *Sophycke Ernestes ter Wisscha*.

In Sneek werden twee kinderen gedoopt:

1) 15-12-1671 **Ernestus Jansz van Someren**

Trouwde te Oegstgeest *Jaapje Leendertsdr Lelivelt*

2) 30-11-1673 Agneta Jansdr van Someren

Trouwde 8-11-1692 te Leiden (Gerecht) *Johannes Everhart (Everhaerd)*

Geboren te Leiden; witwerker van beroep.

Johannes (Johan) van Someren werd op 19-5-1671 ingeschreven in het Burgerboek van Sneek. Hij zal vermoedelijk in de tijd dat hij in Sneek woonde overgegaan zijn tot de katholieke kerk. In Friesland in de stemkohieren van Wonseradeel (locatie Arum) werd dit feit o.a. in 1698 nog eens extra benadrukt: *Johannes van Someren, papist, wonende in Holland* is uit naam van zijn vrouw voor de helft eigenaar van onroerend goed.

Terug naar Holland

Het gezin Van Someren vertrok van Sneek naar Rijnsburg. Wat betreft de reden tot het vertrek uit Sneek tasten we nog in het duister. Op 1 juli 1687 kocht Johannes Egbertsz van Someren in Rijnsburg voor 630 gulden een huis bij het Oude Rechthuis in de straat voor de Vliet. *9)

De familie blijft ons echter verrassen. In hun testament 14 februari 1690 leek er geen vuiltje aan de lucht. Zij benoemden elkaar tot universeel erfgenaam en de langstlevende tot voogd over hun twee kinderen *uijt sonderlinge liefde en effectie die sij malkanderen toedragen*. Dan is het wel even schrikken als je 15 maanden later (23 juni 1691) bij dezelfde notaris leest dat Sophia 'Terwisca' compareerde als de verlaten echtgenote van Johannes van Someren. *10) Zij geeft een nadere verklaring.

Gescheiden van tafel, bedde ende goederen

Zij konden met *malkanderen niet in soodanige eenicheyt ende harmonie leven als wel tusschen echtgenoten wert vereijst*. Om te voorkomen dat er nog meer onlusten en *inconveniënten* zouden ontstaan werd besloten om te scheiden van tafel, bed en goederen. Voordat deze scheiding geëffectueerd zou worden moest wel het erfdeel van de kinderen worden vastgelegd en een inventarislijst worden opgesteld. Dat gaf problemen, want Johannes was *stilzwijgende van haar affgegaan en heeft haar verlaten*. Domicilie onbekend!

Omdat Sophia beducht is dat Johannes zonder haar toestemming goederen gaat verkopen of vorderingen innen, eiste zij met *consent van de heren regters* dat men hem, als hij ergens gevonden zou worden, zou *arresteren ende gijsselen*. Of deze niet-alledaagse methode is aangewend wordt niet vermeld, maar feit is dat in aanwezigheid van Johannes van Someren op 6 mei 1694 de inventaris wordt opgemaakt. Behalve het huis in Rijnsburg en de eerdergenoemde eigendommen in Friesland bestaat de lijst alleen maar uit elf onderhandse obligaties, waaronder een vordering op de bankhouder in Franeker en een op de gewezen kassier van *Bolsert* (= Bolsward). Genoeg aanwijzingen om aan te nemen dat Johannes, evenals zijn voorouders, ook in Friesland actief was in het wereldje van de Banken van Lening. Het totaal van de inventarislijst bedroeg 16.750 guldens.

De gevluchte Johannes ging flink door de knieën. De administratie van de obligaties tot een bedrag van 11.100 gld kwam Sophia toe. Johannes moest het doen met de rente van de helft van dit bedrag. Hij kon dit bedrag alleen in ontvangst nemen via een boekhandelaar in Amsterdam met toestemming van Sophia. Was Amsterdam misschien de stad waar Johannes van Someren zijn toevlucht genomen had? Een bedrag van 5650 gulden, zijnde het restant van de getaxeerde eigendommen met inbegrip van het huis in Rijnsburg en de bezittingen in Friesland, werd toegewezen aan de twee minderjarige kinderen Ernestus en Angenieta van Someren. *11) Op 25 mei 1696 verkochten zij het huis in Rijnsburg.

Ernestus (Ernst) van Someren

Ernestus (Ernst) van Someren werd 15 december 1671 gedoopt in Sneek als zoon van Johannes Egbertsz van Someren en Sophia Ernestusdr ter Wisca. Hij trouwde in Oegstgeest met *Jaapie Leendertsdr Lelijveld (Lelivelt)*. Zij was een dochter van Leendert Jansz Lelijveld. Op 6 oktober 1703 gaf Jaapie Lelivelt het overlijden aan van haar vader, overleden in Oegstgeest. Er werd drie gulden aan impost op het begraven betaald. Zij kregen één kind:

1) 06-03-1696 **Franciscus (Frans) van Zomeren**

Gedoopt in Oegstgeest

Trouwde 1) 20-04-1720 RK te Sassenheim *Neeltje Pietersdr de Haas*

Trouwde 2) 09-02-1745 te Warmond *Marijtje Pietersdr van der Post*

Het overlijden van Ernestus werd op 9 april 1697 in Oegstgeest aangegeven. Ook nu werd drie gulden aan impost op het begraven betaald. Zoon Frans was 13 maanden oud toen zijn vader overleed. Jaapie Lelivelt hertrouwde 29 oktober 1709 met *Cornelis Jansz Meerburgh*, wonende in Warmond. Cornelis was geboren in Voorschoten op de molen De Vegter. Hij was weduwnaar van Trijntje Arisdr Korsteman met wie hij 21-11-1694 getrouwd was. Trijntje was toen weduwe van Maarten Jansz van Buytendijck.

Frans Ernestusz van Zomeren (Someren)

Frans van Zomeren werd op 6 maart 1696 in Oegstgeest gedoopt als zoon van Ernestus van Zomeren en Jaapie Leendertsdr Leliveld. Hij was ruim één jaar oud toen zijn vader overleed. Zijn jeugd heeft hij daardoor niet in Oegstgeest, maar in Warmond doorgebracht in het gezin Meerburgh. Gezien de vernoeming en de dooppeter bij twee van zijn kinderen in 1721 en 1722 in Sassenheim moet hij in Warmond een speciale band gehad hebben met Florentius (Floris) Ignatius van Alkemade, Heer van Out Alckemade.

Frans van Zomeren trouwde 20 april 1720 in de katholieke kerk van Sassenheim met *Neeltje Pietersdr de Haas*, gedoopt in Wassenaar 12 juni 1693 als dochter van Pieter Jacobsz de Haas en Crijntje Roele. Kinderen (geboren in Warmond, gedoopt in Sassenheim):

- 1) 29-10-1721 Florentius Ernestus van Zomeren.
Dooptuigen: Florentius Ignatius van Alkemade en Sophia Ernestus Terwiska
- 2) 19-12-1722 Maria Jacoba van Zomeren
Dooptuigen: Florentius Ignatius van Alkemade en Agnes van Someren
- 3) 04-03-1725 Jacobus van Zomeren
Dooptuigen: Jan Leendertsz en Marijtje Cornelisdr Meerburg

In 1725 verhuisde het gezin naar de Moppe in de Vrouwe Venne, zodat de volgende kinderen gedoopt zijn in de kerk van Oud-Ade:

- 4) 13-04-1727 Maria van Zomeren
Dooptuigen Jeroen Pietersz (= de Haas) en Antie Keesen (= Keun)
- 5) 12-02-1730 **Maria (Marijtje) Franse van Zomeren**
Dooptuigen Jeroen Pietersz de Haas en Antie Cornelisdr Tetroe (= Tetrode)
Trouwde 24-2-1754 te Voorhout *Pieter Jansz Vromestein (Vroomesteijn)*
- 6) 21-03-1732 Jannetje van Zomeren
Dooptuigen: Leendert Huybertsz Boschuijsen en Marijtje Cornelisdr Meerburg
- 7) 06-08-1736 Jacobus van Zomeren
Dooptuigen zie 1732. Op 30-12-1736 werd het overlijden van een kind van Frans van Someren op de Vrouweven aangegeven.

Op 17 december 1740 werd in Rijnsburg het overlijden aangegeven van Neeltje Pietersdr de Haas, overleden aan de Vrouwe Venne, waarna Frans van Zomeren 9 februari 1745 hertrouwde met *Marijtje Pietersdr van der Post*, geboren te Katwijk als enige dochter uit het eerste huwelijk van Pieter Pietersz van der Post met Cornelia (Neeltje) Arisdr van Velsen. Zij krijgen samen nog een kind, gedoopt in Oud-Ade:

- 8) 17-11-1745 Pieter van Zomeren
Dooptuigen Pieter Pietersz van der Post en Trijntje Pietersdr van der Post

Deel 2 van deze geschiedenis over het geslacht Van Someren (Zomeren) speelt zich af in het Lageland van voormalig Alkemade en gaat met name over de nakomelingen van bovengenoemde Frans van Zomeren.

Bronnen:

- 1) Trouwboek Hervormde kerk Zutphen 1607.
- 2) Burgerboek Zutphen inv.nr. 841, blad 359.
- 3) Archief Weeskamer Zutphen inv.nr. 137 deel 2, fol. 81.
- 4) ONA (= Oud Notarieel) Archief) Leiden: Not. Jan Willemsz van Walwijck, Leiden, 14-2-1637, inv.nr. 524, akte 14.
- 5) ONA Rotterdam: Not. Arnout Hofland, 1-1-1635, akte nr. 110.
- 6) Nieuw Nederlands Biografisch Woordenboek, deel II, pag 1041 en 1042.
- 7) ONA Leiden: Not. Pieter den Oosterlingh, inv.nr 368, akte 144, 16-6-1640.
- 8) ONA Leiden: Not. Maerten Tersijden, inv.nr 570, akte 83, 22-9-1640.
- 9) Recht. Arch. Rijnsburg 8: 1-7-1687.
- 10) ONA Leiden: Not. Foijt van Egmond, inv.nr 1372, akte 10, 14-2-1690 en Idem aktes nrs. 78, 79 en 80, 23-6-1691.
- 11) ONA Leiden: Not. Foijt van Egmond inv.nr. 1374, akte 25, 17-6-1694.